

НАГОЙСЬКИЙ ПРОТОКОЛ
про доступ до генетичних ресурсів та справедливий
і рівноправний розподіл вигід від їхнього використання
до Конвенції про біологічне різноманіття

Сторони цього Протоколу,
будучи Сторонами Конвенції про біологічне різноманіття
(далі – Конвенція);

посилаючися на те, що справедливий і рівноправний розподіл вигід від використання генетичних ресурсів є однією з трьох основних цілей Конвенції, і визнаючи, що завданням Протоколу є досягнення цієї мети в рамках Конвенції;

знову підтверджуючи суверенні права держав на їхні природні ресурси та відповідно до положень Конвенції;

посилаючися далі на статтю 15 Конвенції;

визнаючи важливий внесок передачі технології й технологічного співробітництва в сталий розвиток для створення дослідницького та новаторського потенціалу для цілей додання цінності генетичним ресурсам у країнах, що розвиваються, відповідно до статей 16 й 19 Конвенції;

визнаючи, що поінформованість громадськості про економічну цінність екосистем і біорізноманіття, а також справедливий і рівноправний розподіл цієї економічної цінності з хранителями біорізноманіття є ключовими стимулами для збереження біологічного різноманіття й сталого використання його компонентів;

визнаючи потенційну роль доступу та розподілу вигід у сприянні збереженню й сталому використанню біологічного різноманіття, викоріненню бідності й забезпеченні екологічної стійкості, що, у свою чергу, сприяє досягненню Цілей розвитку тисячоліття;

визнаючи взаємозв'язок між доступом до генетичних ресурсів та справедливим і рівноправним розподілом вигід від застосування таких ресурсів;

визнаючи важливість забезпечення правової визначеності стосовно доступу до генетичних ресурсів та справедливого й рівноправного розподілу вигід від їхнього застосування;

далі визнаючи важливість стимулювання рівноправності й справедливості на переговорах стосовно взаємопогоджених умов між постачальниками та користувачами генетичних ресурсів;

визнаючи також життєво важливу роль, яку відіграють жінки в доступі та розподілі вигід, і підтверджуючи необхідність усебічної участі жінок на всіх рівнях формування та здійснення політики для цілей збереження біорізноманіття;

будучи сповненими рішучості продовжувати надання підтримки ефективному виконанню положень Конвенції про доступ та розподіл вигід;

визнаючи, що необхідне новаторське рішення для регулювання справедливого й рівноправного розподілу вигід від застосування генетичних ресурсів і традиційних знань, пов'язаних з генетичними ресурсами, які мають транскордонний характер або для яких неможливо давати чи отримувати попередньої обґрунтованої згоди;

визнаючи важливість генетичних ресурсів для продовольчої безпеки, охорони здоров'я, збереження біорізноманіття й пом'якшення наслідків зміни клімату й адаптації до них;

визнаючи особливий характер біорізноманіття сільського господарства, притаманні йому особливості й проблеми, які потребують особливих рішень;

визнаючи взаємозалежність усіх країн від генетичних ресурсів для виробництва продовольства й ведення сільського господарства, а також їхній особливий характер і значимість для досягнення продовольчої безпеки в усьому світі й для сталого розвитку сільського господарства в контексті боротьби з бідністю й зміни клімату й визнаючи принципову роль Міжнародного договору про генетичні ресурси рослин для виробництва продовольства та ведення сільського господарства та Комісії ФАО з генетичних ресурсів для продовольства й сільського господарства у зв'язку із цим;

ураховуючи Міжнародні медико-санітарні правила (2005 року) Всесвітньої організації охорони здоров'я та важливість гарантування доступу до патогенів людини для забезпечення готовності в галузі охорони здоров'я та вжиття заходів реагування;

визнаючи поточну роботу на інших міжнародних форумах, пов'язаних з доступом та розподілом вигід;

посилаючися на Багатосторонню систему доступу та розподілу вигід, засновану в рамках Міжнародного договору про генетичні ресурси рослин для виробництва продовольства та ведення сільського господарства, розроблену відповідно до Конвенції;

визнаючи, що міжнародні документи, пов'язані з доступом та розподілом вигід, повинні бути взаємодоповнювальними для досягнення цілей Конвенції;

посилаючися на актуальність пункту «j» статті 8 Конвенції стосовно традиційних знань, пов'язаних з генетичними ресурсами, і справедливого й рівноправного розподілу вигід від застосування таких знань;

відзначаючи взаємозв'язок між генетичними ресурсами й традиційними знаннями, невіддільний характер, які вони мають для корінних і місцевих громад, і важливість традиційних знань для збереження біологічного різноманіття й сталого використання його компонентів і для сталої життєдіяльності цих громад;

визнаючи різноманітність обставин, за яких корінні й місцеві громади мають традиційні знання, пов'язані з генетичними ресурсами, або володіють ними;

пам'ятаючи, що корінні й місцеві громади мають право визначати у своїх громадах законних носіїв їхніх традиційних знань, пов'язаних з генетичними ресурсами;

далі визнаючи унікальні обставини, коли в країнах є традиційні знання, пов'язані з генетичними ресурсами, актуальні для збереження й сталого використання біологічного різноманіття, які можуть існувати в усному або в документованому чи в іншому вигляді, відображаючи багату культурну спадщину;

відзначаючи Декларацію Організації Об'єднаних Націй про права корінних народів, а також

підтвержуючи, що ніщо в цьому Протоколі не тлумачиться як таке, що применшує або виключає існуючі права корінних і місцевих громад, домовилися про таке:

Стаття 1

Мета

Метою цього Протоколу є справедливий і рівноправний розподіл вигід від використання генетичних ресурсів, у тому числі шляхом забезпечення належного доступу до генетичних ресурсів та належної передачі відповідних технологій, урахування всієї права на ці ресурси й на технології, і шляхом належного фінансування, сприяючи таким чином збереженню біологічного різноманіття й сталому використанню його компонентів.

Стаття 2

Використання термінів

Терміни, визначені в статті 2 Конвенції, застосовуються до цього Протоколу. Крім того, для цілей цього Протоколу:

а) «Конференція Сторін» означає Конференцію Сторін Конвенції;
 б) «Конвенція» означає Конвенцію про біологічне різноманіття;
 в) «використання генетичних ресурсів» означає проведення досліджень і розробок генетичного та (або) біохімічного складу генетичних ресурсів, у тому числі шляхом застосування біотехнології, як її визначено в статті 2 Конвенції;

д) «біотехнологія», як її визначено в статті 2 Конвенції про біологічне різноманіття, означає будь-який вид технології, пов'язаний з використанням біологічних систем, живих організмів або їхніх похідних для виготовлення або зміни продуктів чи процесів з метою конкретного використання;

е) «дериват» означає природну біохімічну сполуку, що є результатом генетичної експресії або метаболізму біологічних чи генетичних ресурсів, навіть якщо вона не містить функціональних одиниць спадковості.

Стаття 3 Сфера дії

Цей Протокол застосовується до генетичних ресурсів у рамках сфери дії статті 15 Конвенції та до вигід від використання таких ресурсів. Цей Протокол застосовується також до традиційних знань, пов'язаних з генетичними ресурсами, у рамках сфери дії Конвенції та до вигід від застосування таких знань.

Стаття 4 Зв'язок з міжнародними угодами та документами

1. Положення цього Протоколу не зачіпають прав і зобов'язань будь-якої Сторони, що впливають з будь-яких існуючих міжнародних угод, за винятком випадків, коли реалізація цих прав і зобов'язань завдаватиме серйозної шкоди або створюватиме серйозну загрозу біологічному різноманіттю. Цей пункт не має на меті створення ієрархії між цим Протоколом та іншими міжнародними документами.

2. Ніщо в цьому Протоколі не перешкоджає розробленню та здійсненню Сторонами інших відповідних міжнародних угод, у тому числі спеціалізованих угод про доступ та розподіл вигід, за умови, що вони відповідають цілям Конвенції та цього Протоколу й не суперечать їм.

3. Цей Протокол реалізовується взаємодоповнювальним чином з іншими міжнародними документами, які мають значення для цього Протоколу. Необхідно приділяти належну увагу корисній та актуальній поточній роботі або практиці в рамках таких міжнародних документів і відповідних міжнародних організацій, за умови, що вони відповідають цілям Конвенції та цього Протоколу й не суперечать їм.

4. Цей Протокол є документом для виконання положень Конвенції про доступ та розподіл вигід. У випадках застосування спеціалізованого міжнародного документа про доступ та розподіл вигід, який відповідає цілям Конвенції та цього Протоколу й не суперечить їм, цей Протокол не застосовується для Сторони або Сторін спеціалізованого документа стосовно конкретного генетичного ресурсу, який регулюється спеціалізованим документом і використовується для його цілей.

Стаття 5 Справедливий і рівноправний розподіл вигід

1. Відповідно до пунктів 3 та 7 статті 15 Конвенції вигоди від використання генетичних ресурсів, а також від подальших видів застосування та комерціалізації розподіляються на справедливій і рівноправній основі зі Стороною, яка надає такі ресурси та є країною походження таких ресурсів, або Стороною, яка придбала генетичні ресурси

згідно з Конвенцією. Такий розподіл вигід здійснюється на взаємопогоджених умовах.

2. У відповідних випадках кожна Сторона вживає законодавчих, адміністративних або політичних заходів для забезпечення того, щоб вигоди від використання генетичних ресурсів, які мають корінні й місцеві громади згідно з внутрішнім законодавством стосовно встановлених прав цих корінних і місцевих громад на такі генетичні ресурси, розподілялися справедливим і рівноправним чином із заінтересованими громадами на основі взаємопогоджених умов.

3. У відповідних випадках для виконання наведеного вище пункту 1 кожна Сторона вживає законодавчих, адміністративних або політичних заходів.

4. Вигоди можуть уключати грошові й негрошові вигоди, у тому числі, але не обмежуючися цим, ті, які наведено в додатку.

5. У відповідних випадках кожна Сторона вживає законодавчих, адміністративних або політичних заходів для розподілу справедливим і рівноправним чином вигід від використання традиційних знань, пов'язаних з генетичними ресурсами, з корінними та місцевими громадами, які такі знання мають. Такий розподіл здійснюється на взаємопогоджених умовах.

Стаття 6

Доступ до генетичних ресурсів

1. Під час здійснення суверенних прав на природні ресурси й за умови дотримання внутрішнього законодавства, яке регулює доступ та розподіл вигід, або регулятивних вимог доступ до генетичних ресурсів для їхнього використання регулюється на основі попередньої обґрунтованої згоди Сторони, яка надає такі ресурси та є країною походження таких ресурсів, або Стороною, яка придбала генетичні ресурси згідно з Конвенцією, якщо ця Сторона не вирішить іншого.

2. У відповідних випадках згідно з внутрішнім законодавством кожна Сторона вживає заходів з метою забезпечення того, щоб доступ до генетичних ресурсів здійснювався за попередньою обґрунтованою згодою або схваленням та за участю корінних і місцевих громад, коли вони мають установлене право надавати доступ до таких ресурсів.

3. У відповідних випадках згідно з наведеним вище пунктом 1 кожна Сторона, яка вимагає отримання попередньої обґрунтованої згоди, уживає необхідних законодавчих, адміністративних або політичних заходів для:

а) забезпечення правової визначеності, ясності й прозорості свого внутрішнього законодавства, яке регулює доступ та розподіл вигід, або регулятивних вимог;

б) забезпечення справедливих і недискримінаційних правил і процедур доступу до генетичних ресурсів;

с) забезпечення інформації про процедуру подання заявок на отримання попередньої обґрунтованої згоди;

d) забезпечення компетентним національним органом чіткого та прозорого письмового рішення в економічний спосіб і в розумні строки;

e) забезпечення видачі в момент доступу дозволу або еквівалентного документа як доказу прийнятого рішення про надання попередньої обґрунтованої згоди та створення взаємопогоджених умов і відповідного повідомлення Механізму посередництва з доступу та розподілу вигід;

f) розроблення у випадках застосування й відповідно до внутрішнього законодавства критеріїв та (або) процесів отримання попередньої обґрунтованої згоди або схвалення на доступ до генетичних ресурсів та участі корінних і місцевих громад в наданні такого доступу, а також

g) уведення чітких правил і процедур вимоги й створення взаємопогоджених умов. Такі умови оформляються в письмовій формі й можуть уключати, *inter alia*:

i) положення про вирішення спорів;

ii) умови розподілу вигід, у тому числі стосовно прав інтелектуальної власності;

iii) умови подальшого використання третьою стороною, якщо воно має місце, а також

iv) у випадках застосування положення про зміну намірів.

Стаття 7

Доступ до традиційних знань, пов'язаних з генетичними ресурсами

У відповідних випадках згідно з внутрішнім законодавством кожна Сторона вживає заходів для забезпечення того, щоб доступ до традиційних знань, пов'язаних з генетичними ресурсами, які мають корінні й місцеві громади, здійснювався за попередньою та обґрунтованою згодою або схваленням та за участю цих корінних і місцевих громад, а також щоб були створені взаємопогоджені умови.

Стаття 8

Особливі міркування

У процесі розроблення та реалізації свого законодавства, яке регулює доступ та розподіл вигід, або регулятивних вимог, кожна Сторона:

a) створює умови для стимулювання та заохочення досліджень, які сприяють збереженню й сталому використанню біологічного різноманіття, і особливо в країнах, що розвиваються, у тому числі шляхом застосування спрощених заходів надання доступу для некомерційних дослідних цілей, беручи до уваги необхідність вирішення питання про зміну цілей таких досліджень;

b) звертає належну увагу на надзвичайні ситуації, які виникли або наближаються та які загрожують або завдають шкоди здоров'ю людей, тварин або рослин, згідно з національними або міжнародними визначеннями.

Сторони можуть брати до уваги необхідність прискорених процедур доступу до генетичних ресурсів і прискорених процедур справедливого й рівноправного розподілу вигід від використання таких генетичних ресурсів, у тому числі можливості отримання доступного обслуговування для нужденних, особливо в країнах, що розвиваються;

с) ураховує важливість генетичних ресурсів для виробництва продовольства й ведення сільського господарства та їхню особливу роль для продовольчої безпеки.

Стаття 9

Внесок у збереження й стале використання

Сторони заохочують користувачів та постачальників спрямовувати вигоди від використання генетичних ресурсів на справу збереження біологічного різноманіття й сталого використання його компонентів.

Стаття 10

Глобальний багатосторонній механізм розподілу вигід

Сторони вивчають необхідність створення та умови функціонування глобального багатостороннього механізму розподілу вигід для справедливого й рівноправного розподілу вигід від використання генетичних ресурсів і традиційних знань, пов'язаних з генетичними ресурсами, які мають транскордонний характер або для яких неможливо надавати або одержувати попередньої обґрунтованої згоди. Вигоди, які розподіляються користувачами генетичних ресурсів і традиційних знань, пов'язаних з генетичними ресурсами, за допомогою цього механізму, використовуються для цілей надання підтримки збереженню біологічного різноманіття й сталого використання його компонентів у глобальному масштабі.

Стаття 11

Транскордонне співробітництво

1. У випадках, коли такі самі генетичні ресурси зустрічаються *in-situ* на території більше, ніж однієї Сторони, такі Сторони прагнуть співробітничати належним чином, залучаючи, де це є застосовним, заінтересовані корінні й місцеві громади, для цілей виконання цього Протоколу.

2. У випадках, коли такі самі традиційні знання, пов'язані з генетичними ресурсами, розподіляються однією чи більше корінними й місцевими громадами на території кількох Сторін, ці Сторони прагнуть співробітничати належним чином, залучаючи заінтересовані корінні й місцеві громади, для цілей здійснення мети цього Протоколу.

Стаття 12

Традиційні знання, пов'язані з генетичними ресурсами

1. Під час виконання своїх зобов'язань у рамках цього Протоколу Сторони відповідно до внутрішнього законодавства, де це є застосовним, ураховують звичаєве право корінних і місцевих громад, громадські протоколи та процедури стосовно традиційних знань, пов'язаних з генетичними ресурсами.

2. Сторони за ефективною участю заінтересованих корінних і місцевих громад упроваджують механізми для інформування потенційних користувачів традиційних знань, пов'язаних з генетичними ресурсами, про їхні обов'язки, у тому числі про заходи, які є доступними за допомогою Механізму посередництва з доступу та розподілу вигід, стосовно доступу та справедливого й рівноправного розподілу вигід від використання таких знань.

3. Сторони прагнуть надавати у відповідних випадках підтримку розробленню корінними й місцевими громадами, у тому числі жінками в цих громадах:

а) громадських протоколів, які регулюють доступ до традиційних знань, пов'язаних з генетичними ресурсами, та справедливий і рівноправний розподіл вигід від використання таких знань;

б) мінімальних вимог стосовно взаємопогоджених умов для гарантування справедливого й рівноправного розподілу вигід від використання традиційних знань, пов'язаних з генетичними ресурсами, а також

с) типових договірних положень про розподіл вигід від використання традиційних знань, пов'язаних з генетичними ресурсами.

4. Сторони під час здійснення цього Протоколу намагаються настільки, наскільки це є можливим, не обмежувати традиційного використання генетичних ресурсів і пов'язаних з ними традиційних знань і традиційного обміну ними всередині й серед корінних і місцевих громад відповідно до цілей Конвенції.

Стаття 13

Національні координаційні центри та компетентні національні органи

1. Кожна Сторона призначає національний координаційний центр з питань доступу та розподілу вигід. Національний координаційний центр надає таку інформацію:

а) для заявників, які бажають отримати доступ до генетичних ресурсів, інформацію про порядок отримання попередньої обґрунтованої згоди та створення взаємопогоджених умов, у тому числі розподіл вигід;

б) для заявників, які бажають отримати доступ до традиційних знань, пов'язаних з генетичними ресурсами, у випадках, коли це можливо,

інформацію про порядок отримання попередньої обґрунтованої згоди або схвалення та участі в разі необхідності корінних і місцевих громад та створення взаємопогоджених умов, у тому числі розподіл вигід, а також

с) інформацію про компетентні національні органи, відповідні корінні й місцеві громади та відповідні суб'єкти діяльності.

Національний координаційний центр відповідає за зв'язок із Секретаріатом.

2. Кожна Сторона призначає один чи більше компетентних національних органів з питань доступу та розподілу вигід. Компетентні національні органи згідно із застосовними національними законодавчими, адміністративними або політичними заходами відповідають за надання доступу або видачу у відповідних випадках письмового підтвердження того, що вимоги, які регулюють доступ, виконано, і відповідають за консультування з питань чинних процедур і вимог, які регулюють отримання попередньої обґрунтованої згоди та створення взаємопогоджених умов.

3. Сторона може призначити одну інстанцію для виконання функцій як координаційного центру, так і компетентного національного органу.

4. Кожна Сторона не пізніше дати набрання чинності цим Протоколом для неї повідомляє Секретаріатові контактні дані свого національного координаційного центру та її компетентного національного органу або органів. У випадках, коли Сторона призначає більше одного компетентного національного органу, вона надсилає до Секретаріату разом зі своїм повідомленням про них відповідну інформацію про відповідні обов'язки таких органів. У відповідних випадках у такій інформації як мінімум зазначається, який саме компетентний орган відповідає за генетичні ресурси, до яких запитується доступ. Кожна Сторона негайно повідомляє Секретаріатові про будь-які зміни в призначенні свого національного координаційного центру або контактних даних чи обов'язків свого компетентного національного органу або органів.

5. Секретаріат поширює інформацію, отриману ним відповідно до наведеного вище пункту 4, через Механізм посередництва з доступу та розподілу вигід.

Стаття 14

Механізм посередництва з доступу та розподілу вигід й обмін інформацією

1. Цим засновується Механізм посередництва з доступу та розподілу вигід як частина механізму посередництва, створеного відповідно до пункту 3 статті 18 Конвенції. Він слугує засобом обміну інформацією про доступ до генетичних ресурсів та розподіл вигід. Він, зокрема, забезпечує доступ до інформації про виконання цього Протоколу, яка поширюється кожною Стороною.

2. Без шкоди для захисту конфіденційної інформації кожна Сторона надає до Механізму посередництва з доступу та розподілу вигід будь-яку інформацію, яка вимагається відповідно до цього Протоколу, а також інформацію, яка вимагається відповідно до рішень, прийнятих Конференцією Сторін, яка виступає як нарада Сторін цього Протоколу. Інформація включає:

- a) законодавчі, адміністративні та політичні заходи, які регулюють доступ та розподіл вигід;
- b) інформацію про національний координаційний центр і компетентний національний орган чи органи, а також
- c) дозволи або еквівалентні документи, видані в момент здійснення доступу як доказ прийнятого рішення про надання попередньої обґрунтованої згоди та створення взаємопогоджених умов.

3. Додаткова інформація, якщо така є та коли це доречно, може включати:

- a) відомості про відповідні компетентні органи корінних і місцевих громад та інформацію, яку буде обумовлено;
- b) типові договірні положення;
- c) методи та інструменти, розроблені для моніторингу генетичних ресурсів, а також
- d) кодекси поведінки та передові методи.

4. Умови функціонування Механізму посередництва з доступу та розподілу вигід, у тому числі надання звітності про його діяльність, розглядаються й визначаються Конференцією Сторін, яка виступає як нарада Сторін цього Протоколу, на її першій нараді та періодично переглядаються в подальшому.

Стаття 15

Дотримання внутрішнього законодавства або регулятивних вимог, які регулюють доступ та розподіл вигід

1. Кожна Сторона вживає належних, ефективних та домірних законодавчих, адміністративних або політичних заходів для забезпечення того, щоб доступ до генетичних ресурсів, які використовуються в межах її юрисдикції, здійснювався відповідно до попередньої обґрунтованої згоди, а також щоб були створені взаємопогоджені умови, як визначено у внутрішньому законодавстві, яке регулює доступ та розподіл вигід, або в регулятивних вимогах іншої Сторони.

2. Сторони вживають належних, ефективних та домірних заходів для врегулювання ситуацій недотримання заходів, ужитих відповідно до наведеного вище пункту 1.

3. Сторони співробітничать настільки, наскільки це є можливим і доцільним, у випадках передбачуваного порушення внутрішнього законодавства, яке регулює доступ та розподіл вигід, або регулятивних вимог, про які йдеться в наведеному вище пункті 1.

Стаття 16

Дотримання внутрішнього законодавства або регулятивних вимог, які регулюють доступ та розподіл вигід для традиційних знань, пов'язаних з генетичними ресурсами

1. Кожна Сторона у відповідних випадках вживає належних, ефективних та домірних законодавчих, адміністративних або політичних заходів для забезпечення того, щоб доступ до традиційних знань, пов'язаних з генетичними ресурсами, які використовуються в межах її юрисдикції, здійснювався згідно з попередньою обґрунтованою згодою або схваленням і за участю корінних і місцевих громад, а також щоб були створені взаємопогоджені умови, як визначено у внутрішньому законодавстві, яке регулює доступ та розподіл вигід, або в регулятивних вимогах іншої Сторони, де знаходяться такі корінні й місцеві громади.

2. Кожна Сторона вживає належних, ефективних та домірних заходів для врегулювання ситуацій недотримання заходів, ужитих відповідно до наведеного вище пункту 1.

3. Сторони співробітничать настільки, наскільки це є можливим і доцільним, у випадках передбачуваного порушення внутрішнього законодавства, яке регулює доступ та розподіл вигід, або регулятивних вимог, про які йдеться в наведеному вище пункті 1.

Стаття 17

Моніторинг використання генетичних ресурсів

1. Для цілей надання підтримки дотриманню кожна Сторона у відповідних випадках вживає заходів для моніторингу та збільшення прозорості використання генетичних ресурсів. Такі заходи включають:

а) призначення одного чи більше контрольних пунктів таким чином:

i) призначені контрольні пункти будуть відповідно до випадку збирати або отримувати інформацію, пов'язану з попередньою обґрунтованою згодою, джерелом генетичного ресурсу, зі створенням взаємопогоджених умов та (або) з використанням генетичних ресурсів у відповідних випадках;

ii) кожна Сторона у відповідних випадках та залежно від конкретних особливостей призначеного контрольного пункту вимагає від користувачів генетичних ресурсів надання в призначеному контрольному пункті інформації, визначеної в наведеному вище пункті. Кожна Сторона вживає належних ефективних та домірних заходів для врегулювання ситуацій недотримання;

iii) така інформація, у тому числі та, що міститься в міжнародно визнаних сертифікатах про відповідність вимогам, якщо вони є в наявності, без шкоди для захисту конфіденційної інформації надаватиметься відповідним національним органам влади, Стороні, що дає

попередню обґрунтовану згоду, і до Механізму посередництва з доступу та розподілу вигід у відповідних випадках;

iv) контрольні пункти повинні бути ефективними й повинні бути наділені функціями, які стосуються здійснення цього підпункту «а». Вони повинні мати стосунок до використання генетичних ресурсів або до збору відповідної інформації на, *inter alia*, будь-якому етапі досліджень, розробок, уведення нововведень, підготовки до комерціалізації або комерціалізації;

b) заохочення користувачів та постачальників генетичних ресурсів уключати до взаємопогоджених умов положення про обмін інформацією про виконання таких умов, у тому числі шляхом уведення вимог стосовно звітності, а також

c) заохочення використання економічних засобів і систем комунікації.

2. Дозвіл або його еквівалент, видані згідно з підпунктом «е» пункту 3 статті 6 та подані Механізму посередництва з доступу та розподілу вигід, є міжнародно визнаним сертифікатом про відповідність вимогам.

3. Міжнародно визнаний сертифікат про відповідність вимогам слугує доказом того, що генетичний ресурс, для якого він виданий, став об'єктом доступу відповідно до попередньої обґрунтованої згоди, а також що були створені взаємопогоджені умови згідно з вимогами внутрішнього законодавства, яке регулює доступ та розподіл вигід, або регулятивними вимогами Сторони, яка надає попередню обґрунтовану згоду.

4. Міжнародно визнаний сертифікат про відповідність вимогам містить таку мінімальну інформацію, якщо вона не є конфіденційною:

- a) назву органу, який видав сертифікат;
- b) дату видачі;
- c) назву постачальника;
- d) унікальний ідентифікатор сертифіката;
- e) особу чи організацію, яким надано попередню обґрунтовану згоду;
- f) предмет генетичних ресурсів, на які видано сертифікат;
- g) підтвердження укладення взаємопогоджених умов;
- h) підтвердження отримання попередньої обґрунтованої згоди, а також
- i) комерційне та (або) некомерційне використання.

Стаття 18

Дотримання взаємопогоджених умов

1. Під час виконання рубрики «і» підпункту «g» пункту 3 статті 6 й статті 7 кожна Сторона заохочує постачальників і користувачів генетичних ресурсів та (або) традиційних знань, пов'язаних з генетичними ресурсами, уключати у відповідних випадках до взаємопогоджених умов положення про вирішення спорів, які включають:

a) юрисдикцію, до якої вони передадуть будь-який процес вирішення спорів;

b) застосовне право, а також (або)

с) варіанти альтернативного вирішення спорів, такі як посередництво чи арбітраж.

2. Кожна Сторона забезпечує можливість звернення по допомогу в рамках своїх правових систем відповідно до застосовних юрисдикційних вимог у випадках виникнення спорів, які випливають із взаємопогоджених умов.

3. Кожна Сторона вживає у відповідних випадках ефективних заходів для:

а) доступу до правосуддя, а також

б) використання механізмів для забезпечення взаємного визнання й виконання рішень, ухвалених іноземним судом, та арбітражних рішень.

4. Конференція Сторін, яка виступає як нарада Сторін цього Протоколу, здійснює огляд ефективності цієї статті відповідно до статті 31 цього Протоколу.

С т а т т я 19

Типові договірні положення

1. Кожна Сторона заохочує у відповідних випадках розроблення, оновлення та застосування секторальних і міжсекторальних типових договірних положень для взаємопогоджених умов.

2. Конференція Сторін, яка виступає як нарада Сторін цього Протоколу, періодично розглядає використання секторальних і міжсекторальних типових договірних положень.

С т а т т я 20

Кодекси поведінки, керівні вказівки та передові методи та (або) стандарти

1. Кожна Сторона заохочує у відповідних випадках розроблення, оновлення та використання добровільних кодексів поведінки, керівних вказівок та передових методів та (або) стандартів стосовно доступу та розподілу вигід.

2. Конференція Сторін, яка виступає як нарада Сторін цього Протоколу, періодично розглядає використання добровільних кодексів поведінки, керівних вказівок, передових методів та (або) стандартів і розглядає питання про прийняття конкретних кодексів поведінки, керівних вказівок, передових методів та (або) стандартів.

С т а т т я 21

Підвищення обізнаності

Кожна Сторона вживає заходів для підвищення обізнаності про важливість генетичних ресурсів і традиційних знань, пов'язаних з генетичними ресурсами, а також про суміжні питання доступу

до генетичних ресурсів та розподілу вигід. Такі заходи можуть уключати, *inter alia*:

- a) популяризацію цього Протоколу, у тому числі його мети;
- b) організацію нарад корінних і місцевих громад та відповідних суб'єктів діяльності;
- c) створення та підтримання служби допомоги для корінних і місцевих громад та відповідних суб'єктів діяльності;
- d) поширення інформації через національний механізм посередництва;
- e) популяризацію добровільних кодексів поведінки, керівних вказівок та передових методів та (або) стандартів під час консультацій з корінними й місцевими громадами й відповідними суб'єктами діяльності;
- f) стимулювання у відповідних випадках внутрішнього, регіонального та міжнародного обміну досвідом;
- g) освіти й підготовку користувачів і постачальників генетичних ресурсів і традиційних знань, пов'язаних з генетичними ресурсами, щодо їхніх зобов'язань, які стосуються доступу до генетичних ресурсів та розподілу вигід;
- h) залучення корінних і місцевих громад та відповідних суб'єктів діяльності до виконання цього Протоколу, а також
- i) підвищення обізнаності про громадські протоколи й процедури корінних і місцевих громад.

Стаття 22

Потенціал

1. Сторони співробітничать у створенні потенціалу, розвитку потенціалу та зміцненні людських ресурсів та інституційного потенціалу для цілей ефективного виконання цього Протоколу в Сторонах, які є країнами, що розвиваються, і зокрема найменш розвинутими країнами та малими острівними державами, що розвиваються, серед них, і в Сторонах, які є країнами з перехідною економікою, у тому числі за допомогою існуючих глобальних, регіональних, субрегіональних та національних установ й організацій. У цьому контексті Сторони повинні сприяти залученню до роботи корінних і місцевих громад та відповідних суб'єктів діяльності, у тому числі неурядових організацій та приватного сектору.

2. Потреби Сторін, які є країнами, що розвиваються, і зокрема найменш розвинутими країнами й малими острівними державами, що розвиваються, серед них, і Сторін з перехідною економікою, у фінансових ресурсах згідно з відповідними положеннями Конвенції повною мірою враховуються для створення потенціалу й розвитку для цілей виконання цього Протоколу.

3. Як основу для вжиття належних заходів зі здійснення цього Протоколу Сторони, які є країнами, що розвиваються, і зокрема найменш розвинутими країнами та малими острівними державами, що розвиваються, серед них, і Сторони, які є країнами з перехідною економікою, повинні виявити свої потреби та пріоритети у створенні національного потенціалу

шляхом проведення самооцінок національного потенціалу. При цьому такі Сторони повинні підтримувати потреби та пріоритети у створенні потенціалу корінних і місцевих громад та відповідних суб'єктів діяльності, визначених ними, і особливо виділяти потреби в потенціалі та пріоритети жінок.

4. На підтримку виконання цього Протоколу створення потенціалу й розвиток потенціалу можуть охоплювати, *inter alia*, такі ключові галузі:

a) потенціал для виконання й дотримання зобов'язань у рамках цього Протоколу;

b) потенціал для ведення переговорів про взаємопогоджені умови;

c) потенціал для розроблення, уведення та забезпечення дотримання внутрішніх законодавчих, адміністративних або політичних заходів, які регулюють доступ та розподіл вигід, а також

d) можливості країн розвивати свої внутрішні науково-дослідні спроможності додавати вартість власним генетичним ресурсам.

5. Заходи, яких уживають відповідно до наведених вище пунктів 1–4, можуть уключати, *inter alia*:

a) правовий та інституційний розвиток;

b) стимулювання рівності й справедливості позицій на переговорах, як, наприклад, навчання навичкам ведення переговорів стосовно взаємопогоджених умов;

c) моніторинг і забезпечення дотримання умов;

d) використання найліпших існуючих засобів комунікації та систем на базі Інтернету для реалізації заходів із забезпечення доступу до генетичних ресурсів та розподілу вигід;

e) розроблення та використання методів вартісної оцінки;

f) біорозвідку та відповідні наукові й таксономічні дослідження;

g) передачу технології та створення інфраструктури й технічного потенціалу для забезпечення сталості такої передачі технології;

h) розширення внеску заходів із забезпечення доступу до генетичних ресурсів та розподілу вигід у збереження біорізноманіття й сталого використання його компонентів;

i) особливі заходи для розширення можливостей відповідних суб'єктів діяльності, пов'язаних із забезпеченням доступу до генетичних ресурсів та розподілу вигід, а також

j) особливі заходи з розширення можливостей корінних і місцевих громад з приділенням уваги розширенню можливостей жінок у таких громадах з погляду доступу до генетичних ресурсів та (або) традиційних знань, пов'язаних з генетичними ресурсами.

6. Інформацію про ініціативи стосовно створення потенціалу й розвитку на внутрішньому, регіональному та міжнародному рівнях, які реалізуються відповідно до наведених вище пунктів 1–5, необхідно подавати до Механізму посередництва з доступу та розподілу вигід з метою стимулювання взаємодії та координації у створенні потенціалу й розвитку для забезпечення доступу та розподілу вигід.

Стаття 23

Передача технології й технологічна взаємодія та співробітництво

Відповідно до положень статей 15, 16, 18 й 19 Конвенції Сторони співробітничать і взаємодіють для реалізації програм технічних і наукових досліджень та розвитку, у тому числі наукової діяльності в галузі біотехнологій, як одного із засобів досягнення мети цього Протоколу. Сторони зобов'язуються стимулювати й заохочувати доступ до технології Сторін, які є країнами, що розвиваються, і зокрема найменш розвинутими країнами й малими острівними державами, що розвиваються, серед них, і Сторін з перехідною економікою та передачу їм технології для цілей створення можливостей розвитку та зміцнення надійної та життєздатної науково-технологічної бази для досягнення цілей Конвенції та цього Протоколу. У випадках, коли це є можливим і доцільним, такі спільні заходи здійснюються в Стороні або в Сторонах, які надають генетичні ресурси та є країною чи країнами походження таких ресурсів, і спільно зі Стороною або Сторонами, які придбали генетичні ресурси відповідно до положень Конвенції.

Стаття 24

Держави, які не є Сторонами

Сторони заохочують держави, які не є Сторонами, приєднатися до цього Протоколу й надавати відповідну інформацію Механізму посередництва з доступу та розподілу вигід.

Стаття 25

Механізм фінансування та фінансові ресурси

1. Під час розгляду питання про фінансові ресурси для здійснення цього Протоколу Сторони враховують положення статті 20 Конвенції.

2. Механізм фінансування Конвенції є механізмом фінансування цього Протоколу.

3. Стосовно створення потенціалу й розвитку, про які йдеться в статті 22 цього Протоколу, Конференція Сторін, яка виступає як нарада Сторін цього Протоколу, під час розробки керівних вказівок стосовно механізму фінансування, зазначеного у викладеному вище пункті 2, для розгляду Конференцією Сторін ураховує потреби Сторін, які є країнами, що розвиваються, і зокрема найменш розвинутими країнами й малими острівними державами, що розвиваються, серед них, і Сторін з перехідною економікою у фінансових ресурсах, а також потреби та пріоритети у створенні потенціалу корінних і місцевих громад, у тому числі жінок у таких громадах.

4. У контексті наведеного вище пункту 1 Сторони також урахують потреби Сторін, які є країнами, що розвиваються, і зокрема найменш розвинутими країнами й малими острівними держав, що розвиваються, серед них, і Сторін з перехідною економікою в їхній діяльності з визначення та забезпечення своїх потреб у створенні потенціалу й розвитку для цілей здійснення цього Протоколу.

5. Керівні вказівки механізму фінансування Конвенції у відповідних рішеннях Конференції Сторін, у тому числі ті, які сформульовано до прийняття цього Протоколу, застосовуються *mutatis mutandis* до положень цієї статті.

6. Сторони, які є розвинутими країнами, можуть також надавати, а Сторони, які є країнами, що розвиваються, і Сторони з перехідною економікою можуть отримувати двосторонніми, регіональними та багатосторонніми каналами фінансові та інші ресурси для виконання положень цього Протоколу.

Стаття 26

Конференція Сторін, яка виступає як нарада Сторін цього Протоколу

1. Конференція Сторін виступає як нарада Сторін цього Протоколу.

2. Сторони Конвенції, які не є Сторонами цього Протоколу, можуть брати участь як спостерігачі в роботі будь-якої наради Конференції Сторін, яка виступає як нарада Сторін цього Протоколу. Коли Конференція Сторін виступає як нарада Сторін цього Протоколу, рішення в рамках цього Протоколу приймаються лише представниками його Сторін.

3. Коли Конференція Сторін виступає як нарада Сторін цього Протоколу, будь-який член бюро Конференції Сторін, який представляє будь-яку Сторону Конвенції, яка в цей час не є, однак, Стороною цього Протоколу, замінюється членом, який обирається Сторонами цього Протоколу з їхнього числа.

4. Конференція Сторін, яка виступає як нарада Сторін цього Протоколу, постійно стежить за здійсненням цього Протоколу та приймає в рамках свого мандату рішення, необхідні для сприяння його ефективному виконанню. Вона виконує функції, покладені на неї відповідно до цього Протоколу, а також:

а) виносить рекомендації з будь-яких питань, необхідних для виконання цього Протоколу;

б) створює такі допоміжні органи, які вважаються необхідними для здійснення цього Протоколу;

с) запитує та використовує у відповідних випадках послуги, сприяння та інформацію, що надаються компетентними міжнародними організаціями та міжурядовими й неурядовими органами;

d) визначає форму й періодичність надходження інформації, яка підлягає наданню відповідно до статті 29 цього Протоколу, і розглядає таку інформацію, а також звіти, надані будь-яким допоміжним органом;

e) розглядає та приймає в міру необхідності поправки до цього Протоколу й додатка до нього, а також будь-які додаткові положення до цього Протоколу, які вважаються необхідними для виконання цього Протоколу, а також

f) виконує такі інші функції, які можуть бути необхідними для здійснення цього Протоколу.

5. У рамках цього Протоколу застосовуються *mutatis mutandis* правила процедури Конференції Сторін, а також фінансові правила Конвенції, за винятком випадків, коли Конференція Сторін, яка виступає як нарада Сторін цього Протоколу, може консенсусом прийняти інше рішення.

6. Перша нарада Конференції Сторін, яка виступає як нарада Сторін цього Протоколу, скликається Секретаріатом і проводиться одночасно з першою нарадою Конференції Сторін, проведення якої заплановано після набрання чинності цим Протоколом. Подальші чергові наради Конференції Сторін, яка виступає як нарада Сторін цього Протоколу, проводяться одночасно із черговими нарадами Конференції Сторін, якщо Конференція Сторін, яка виступає як нарада Сторін цього Протоколу, не прийме іншого рішення.

7. Позачергові наради Конференції Сторін, яка виступає як нарада Сторін цього Протоколу, скликаються тоді, коли Конференція Сторін, яка виступає як нарада Сторін цього Протоколу, може вважати це за необхідне, або на письмове прохання будь-якої Сторони за умови, що протягом шести місяців після того, як Секретаріат повідомить Сторонам про таке прохання, воно буде підтримане принаймні однією третиною Сторін.

8. Організація Об'єднаних Націй, її спеціалізовані установи та Міжнародне агентство з атомної енергії, а також будь-яка держава, яка є їхнім членом, або спостерігачі при них, які не є Сторонами Конвенції, можуть бути представлені на нарадах Конференції Сторін, яка виступає як нарада Сторін цього Протоколу, як спостерігачі. Будь-які органи або установи, національні або міжнародні, урядові або неурядові, які мають компетенцію з питань, що охоплюються цим Протоколом, які повідомили Секретаріатові про своє бажання бути представленими як спостерігачі на нараді Конференції Сторін, яка виступає як нарада Сторін цього Протоколу, можуть бути допущені до участі в ній, якщо тільки проти цього не заперечує принаймні одна третина присутніх Сторін. За винятком інших випадків, передбачених у цій статті, допуск й участь спостерігачів регулюються правилами процедури, зазначеними у викладеному вище пункті 5.

Стаття 27

Допоміжні органи

1. Будь-який допоміжний орган, заснований Конвенцією або в її рамках, може надавати послуги Протоколу, у тому числі відповідно до рішення Конференції Сторін, яка виступає як нарада Сторін цього Протоколу. У кожному такому рішенні конкретно визначаються завдання, що підлягають виконанню.

2. Сторони Конвенції, які не є Сторонами цього Протоколу, можуть брати участь як спостерігачі в роботі будь-якої наради таких допоміжних органів. У тих випадках, коли допоміжний орган Конвенції виступає як допоміжний орган цього Протоколу, рішення в рамках Протоколу приймаються лише Сторонами Протоколу.

3. У тих випадках, коли допоміжний орган Конвенції виконує свої функції у зв'язку з питаннями, що стосуються цього Протоколу, будь-який член бюро такого допоміжного органу, що представляє Сторону Конвенції, яка в цей час не є, однак, Стороною Протоколу, замінюється членом, який обирається Сторонами цього Протоколу з їхнього числа.

Стаття 28

Секретаріат

1. Секретаріат, заснований відповідно до статті 24 Конвенції, виступає як секретаріат цього Протоколу.

2. Пункт 1 статті 24 Конвенції про функції Секретаріату застосовується *mutatis mutandis* до цього Протоколу.

3. Настільки, наскільки витрати на послуги, що надаються секретаріатом цьому Протоколу, відрізняються від інших витрат, вони покриваються Сторонами цього Протоколу. Конференція Сторін, яка виступає як нарада Сторін цього Протоколу, на своїй першій нараді приймає рішення стосовно відповідних бюджетних заходів, необхідних для цієї мети.

Стаття 29

Моніторинг і звітність

Кожна Сторона здійснює контроль за виконанням своїх зобов'язань у рамках цього Протоколу та з періодичністю й у форматі, які визначаються Конференцією Сторін, яка виступає як нарада Сторін цього Протоколу, звітує перед Конференцією Сторін, яка виступає як нарада Сторін цього Протоколу, про заходи, ужиті нею для виконання Протоколу.

Стаття 30

Процедури й механізми, які сприяють дотриманню цього Протоколу

Конференція Сторін, яка виступає як нарада Сторін цього Протоколу, на своїй першій нараді розглядає та затверджує спільні процедури та інституційні механізми для сприяння дотриманню положень цього Протоколу та розглядові випадків недотримання. У таких процедурах і механізмах передбачається надання в міру необхідності консультативних послуг або допомоги. Вони застосовуються незалежно від процедур і механізмів вирішення спорів у рамках статті 27 Конвенції та без шкоди для них.

Стаття 31

Оцінка та огляд

Конференція Сторін, яка виступає як нарада Сторін цього Протоколу, через чотири роки після набрання чинності цим Протоколом і потім з періодичністю, установлену Конференцією Сторін, яка виступає як нарада Сторін цього Протоколу, проводить оцінку ефективності цього Протоколу.

Стаття 32

Підписання

Цей Протокол відкритий для підписання Сторонами Конвенції в Штаб-квартирі Організації Об'єднаних Націй у Нью-Йорку з 2 лютого 2011 року до 1 лютого 2012 року.

Стаття 33

Набрання чинності

1. Цей Протокол набирає чинності на дев'яностий день з дати передачі на зберігання п'ятдесятого документа про ратифікацію, прийняття, затвердження або приєднання державами або регіональними організаціями економічної інтеграції, які є Сторонами Конвенції.

2. Для держави або регіональної організації економічної інтеграції, які ратифікують, приймають або затверджують цей Протокол або приєднується до нього після передачі на зберігання п'ятдесятого документа, зазначеного у викладеному вище пункті 1, цей Протокол набирає чинності на дев'яностий день після передачі на зберігання такою державою або регіональною організацією економічної інтеграції свого документа про ратифікацію, прийняття, затвердження або приєднання або станом на ту дату, коли Конвенція набирає чинності для такої держави або регіональної організації економічної інтеграції, залежно від того, що настає пізніше.

3. Для цілей наведених вище пунктів 1 та 2 будь-який документ, переданий на зберігання регіональною організацією економічної інтеграції, не вважається додатковим до документів, переданих на зберігання державами – членами такої організації.

Стаття 34 **Застереження**

Жодні застереження до цього Протоколу не допускаються.

Стаття 35 **Вихід**

1. Будь-коли після закінчення двох років з дати набрання чинності цим Протоколом для будь-якої Сторони ця Сторона може вийти з Протоколу, надіславши письмове повідомлення Депозитарієві.

2. Такий вихід набирає чинності після закінчення одного року з дати отримання повідомлення Депозитарієм або в такий пізніший день, який може бути зазначено в повідомленні про вихід.

Стаття 36 **Автентичні тексти**

Оригінальний примірник цього Протоколу, тексти якого англійською, арабською, іспанською, китайською, російською та французькою мовами є рівноавтентичними, передається на зберігання Генеральному секретарю Організації Об'єднаних Націй.

На посвідчення чого ті, що підписалися нижче, належним чином на те вповноважені, підписали цей Протокол у зазначені дати.

Учинено в м. Нагоя 29 жовтня 2010 року.

Д о д а т о к

ГРОШОВІ ТА НЕГРОШОВІ ВИГОДИ

1. Грошові вигоди можуть включати, але не обмежуватися ними:
 - a) збори за доступ (збір за кожний зібраний або в інші способи придбаний зразок);
 - b) авансові виплати;
 - c) поетапні виплати;
 - d) ліцензійні платежі;
 - e) ліцензійні виплати у разі комерціалізації;
 - f) спеціальні внески до цільових фондів підтримки збереження й сталого використання біорізноманіття;
 - g) зарплату й пільгові умови в разі взаємної домовленості;
 - h) фінансування наукових досліджень;
 - i) спільні підприємства;
 - j) спільне володіння відповідними правами інтелектуальної власності.
2. Негрошові вигоди можуть включати, але не обмежуватися ними:
 - a) спільне використання результатів наукових досліджень і розробок;
 - b) співробітництво, спільну діяльність і здійснення внеску у сфері реалізації програм наукових досліджень і розвитку, зокрема здійснення діяльності, пов'язаної з дослідженнями в галузі біотехнологій, у випадках, коли це є можливим у Стороні, яка є постачальником генетичних ресурсів;
 - c) участь у розробленні продуктів;
 - d) співробітництво, спільну діяльність і здійснення внеску в галузі освіти й підготовки кадрів;
 - e) доступ до об'єктів генетичних ресурсів *ex-situ* й до баз даних;
 - f) передачу постачальнику генетичних ресурсів, знань і технологій на справедливих і найсприятливіших умовах, у тому числі, зокрема, коли це погоджено, на пільгових і преференційних умовах, знань і технологій, пов'язаних з використанням генетичних ресурсів, у тому числі біотехнології, чи актуальних для збереження й сталого використання біологічного різноманіття;
 - g) зміцнення потенціалу в галузі передачі;
 - h) створення інституційного потенціалу;
 - i) людські й матеріальні ресурси для зміцнення потенціалу в галузі застосування та здійснення нормативних положень, які регулюють доступ;
 - j) професійну підготовку кадрів у галузі генетичних ресурсів за повною участю країн-постачальників, причому, де це можливо, у таких країн;
 - k) доступ до наукової інформації, яка стосується збереження й сталого використання біологічного різноманіття, у тому числі проведення біологічних інвентаризацій і таксономічних досліджень;
 - l) сприяння розвитку місцевої економіки;
 - m) наукові дослідження, спрямовані на задоволення першочергових потреб, таких як забезпечення належної охорони здоров'я та продовольчої

безпеки, з урахуванням видів внутрішнього використання генетичних ресурсів у Стороні, яка є постачальником генетичних ресурсів;

n) інституційні та професійні відносини, які можуть скластися в результаті укладення угоди про доступ та розподіл вигід і подальшої спільної діяльності;

o) вигоди, що гарантують продовольчу безпеку й засоби для існування;

p) соціальне визнання;

q) спільне володіння відповідними правами інтелектуальної власності.